

Samm tagasi, et astuda edasi

Soovides riiki tõhustada ja arendada, võiksime luua riigihalduse ehk IT-ministeeriumi ehk inimressursside ja teenuste ministeeriumi, kirjutas kantsler **Margus Sarapuu** Postimehes.

Riigi toimimine ja haldusreform on teemad, mille pärast justiitsministeerium on traditsiooniliselt muretsenud. Mõnda aega küpsenud mõtte kirjapanemise tõukeks oli Taavi Veskimäe ettepanek anda riigihalduse teema justiitsministeeriumi vastutada. On teada, et maali vaadates tasub tervikpildi hoomamiseks astuda paar sammu tagasi. Eesti riigihalduse omapära on aga see, et meil on hulk vaatajaid, kellel on mandaat vaadata vaid mõnd maali osa. Olen Veskimäega nõus, et riigihalduse arendamisel peab olema selge eestvedaja, mistõttu tasub kaaluda ministeeriumide valitsemisalade ümberkorraldamist.

Rõhutan, et tegu ei oleks kampaanialiku reformiministeeriumiga. Ühekordsest reformist olulisem on see, et keegi vastutaks pidevalt avalike teenuste ja avaliku teenistuse arendamise eest ning tegeleks sellealase rahvusvahelise koostööga, olgu selleks avatud valitsemise algatus või ELi ettevõtmised.

Seejuures ei tasu ministeeriumide tööülesannete muutmises näha midagi erakordset. Paljudes riikides on ministeeriumide paindlik ümberkorraldamine meede, mille abil parandatakse koostööd prioriteetsete eesmärkide saavutamiseks. Olgu öeldud, et see on üks teema, mis väärib reformi raames eraldi tähelepanu, sest Eestis on sellised ümberkorraldused tehtud tarbetult keeruliseks.

Konkreetsemalt on Eestis üks vaieldamatu takistus see, et riigi arendamise pädevus ja vastutus on killustunud eri ministeeriumidesse: regionaalminister vastutab kohaliku tasandi eest, rahandusministeerium tegeleb koos justiitsministeeriumiga avaliku teenistuse arendamisega, majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi hallata on e-valitsuse, dokumendihalduse ja avalike teenuste arendamine, haridus- ja teadusministeerium vastutab arhiivinduse eest, koalitsioonileppega loodi riigikantseleisse IT-koordinaatori ametikoht. Tugiteenuste osutamiseks toimetavad rahandusministeeriumi haldusalas Riigi Kinnisvara AS ja riigi tugiteenuste keskus, mitmes ministeeriumis on suured IT-asutused. Seda loetelu võiks jätkata.

Nimetatud teenuste põhjal saaks kokku panna tervikliku ja värskema vaatega tugeva meeskonna, mis annaks oma ühendatud jõuga arengule hoopis uue hingamise. Nimetagem seda tinglikult riigihalduse ministeeriumiks või presidendi ettepanekust inspireerituna, kuid pisut mugandatult IT-ministeeriumiks.

I tähistaks siinkohal inimressursse ja T teenuseid – teisisõnu siis inimressursside ja teenuste ministeerium. Et ministrite ja ametnike arvu mitte suurendada, võiks ministeeriumi seemneks olla näiteks regionaalminister koos oma meeskonnaga, kellele lisanduksid rahandus-, justiits-, majandus- ja kommunikatsiooni- ning vajaduse korral mõne teisegi ministeeriumi ressursid (sh ametnikud, IT-asutused, tugiteenuste keskus, RKAS, kesksed koolitusüksused).

Seejuures saab eeldada, et selline teemaplokkide liitmine vähendaks ka riigi kulusid, kuna suur hulk praegust dubleerimist – eriti tugiteenuste osutamisel – kaoks ära. Kusjuures ressursse tuleks koondada ka juhul, kui tehtaks otsus, et muudatuste elluviimiseks tuleb mõnele ministeeriumile ülesandeid juurde anda. Ei ole suurt mõtet muuta vaid põhimäärust ja nimetust. Kui neis asjus kokkuleppele jõuda, siis saaks hiljemalt pärast järgmisi riigikogu valimisi moodustatavas valitsuses tööle hakata tugev, koondatud pädevusega avalike teenuste ja avaliku teenistuse arendamise eest vastutav asutus.

Sellise jõukeskuse loomine ei ole aga veel reform ning kindlasti ei tohi piirduda ainult selle muudatusega. Valitsusasutuste võimekuse ja koostöövõime edendamine eeldab palju enamat. Justiitsministeerium plaanib juba tänavu hakata tõsiselt ajakohastama halduskorralduse regulatsiooni. Samuti saavad kõik valitsusasutused, Eesti Koostöö Kogu, akadeemilised asutused ja teised huvitatud osalised sisuliste tegevustega edasi liikuda. Koostöö kogu ongi juba jääkeldri

Samm tagasi, et astuda edasi

Avaldatud veebilehel Eesti Kohtuekspertiisi Instituut (<https://www.ekei.ee>)

protsessi eestvedamise kõrval võtnud endale ülesandeks vaadata ka riigi ülesehituse küsimusi ning koondada ja läbi töötada aegade jooksul kogunenud selleteemalise kultuurkihi, et terad sõkaldest välja sõeluda.

Lähiaja kõige keerulisem ülesanne on ühtlustada arusaamad selle kohta, mida riigi paremaks toimimiseks vajalik reform endast kujutab, kuidas see ajaliselt ellu viia ning kuidas tagada kõiki rahuldav osalus. Praegune arusaamiste ja rõhuasetuste paljusus – puhuti ka umbmäärasus – tekitab tihti tunde, et justkui räägitakse samast asjast, aga ometi on enamikul peas oma vaatanurk koos oma murede ja lahendustega. Selline pealiskaudsusest tingitud möödarääkimine tingib diskussiooni kehva kvaliteedi, mis ei võimaldagi tulemusteni jõuda. Kompromissivalmi ja konstruktiivse ühisosa otsimiseta me edu ei saavuta.

Kokkuvõttes: erinevalt varasematest katsetest saame kujundada päris head eeldused, kui meil õnnestub koondada pädevus ja ressursid ühe katuse alla ning samal ajal jätkata sisulist arutelu. Sel juhul ei alustaks selge ja tugeva mandaadiga ministeerium tühjalt kohalt ning tänu tehtud eeltööle ei peaks tühjalt kohalt alustama ka pärast 2015. aasta riigikogu valimisi ametisse astuv valitsus.

Kui nüüd järele mõelda, siis suuremateks ümberkorraldusteks sobivat aega ei ole palju. Vaid ajavahemik 2014–2015, äärmisel juhul kõige hiljemalt 2016, sest 2016.–2017. aastal valmistub suur osa riigiaparaadist ette Euroopa Liidu eesistumiseks 2018. aastal, kui tähistatakse ka meie riigi saja aasta juubelit.

Allikas URL: <https://www.ekei.ee/et/uudised/samm-tagasi-et-astuda-edasi>